

تحلیل محتوای نشریه پژوهش و سازندگی

● فراداد محمدی، کارشناس ارشد علوم ارتباطات

✓ پژوهش و سازندگی، شماره ۳۱۴، بهار ۱۳۷۶

مقدمه

رشد و توسعه سریع علوم در این عصر از سویی نتیجه جایگاه انسان در عالم - جایگاهی که خود می‌شناخت - و از سوی دیگر مدیون ابداع، اختراع و توسعه روشهای متنوع و دقیق در انجام تحقیقات شاخه‌های مختلف علمی است.

اهمیت پژوهش در اعتلای علم تا حدی است که به به جرأت می‌توان گفت بدون پژوهش، علم هیچگونه پیشرفت و توسعه‌ای نخواهد داشت و پژوهش، این رکن اساسی و بنیادی در پیشرفت علم، هنگامی کامل است که نتایج حاصل از آن به صورت مکتوب در دسترس عموم باشد و یافته‌های محققان در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های جامعه مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. پژوهشگر با بهره‌گیری از خلاقیت، نوآوری، بینش و استدلال منطقی حاصل تلاش‌های خود را با دیگران به مشارکت گذارد.

تقریباً تمامی پژوهشهای علوم اجتماعی - انسانی، به گونه‌ای با مطالعه و بررسی دقیق منابع و اسناد بستگی دارد؛ با تعمیم این امر در پژوهش، این سؤال مطرح می‌گردد که چه خصوصیاتی روش «تحلیل محتوا» را از دیگر مطالعات دقیق اسنادی متمایز می‌سازد؟

«تحلیل محتوا» روشی است برخاسته از تحقیق در ارتباطات انسانی که در باره انواع یافته‌های ارتباطی به کار می‌رود، و بالقوه یکی از مهمترین فنون تحقیق در علوم اجتماعی به شمار می‌رود. در این روش تلاش می‌شود تا داده‌های زمینه‌ای خاص، با توجه به معنایی که یک شخص، یک گروه یا یک فرهنگ به آنها انتساب دارد، تحلیل گردند. وسایل ارتباطی، پیامها و نمادها، خصوصیاتی از حاملان یا پدید آورندگان اصلی خود را نمایش می‌دهند و پیامدهای شناختی برای فرستندگان و گیرندگان خود و نیز نهادهایی که مبادله این پیامها در آنها صورت می‌گیرند، به همراه دارند.

وسایل ارتباط جمعی بویژه مطبوعات، امروزه زمینه اصلی کاربرد این فن به شمار می‌روند، تا جایی که «تحلیل محتوا» با تجزیه و تحلیل محتوای مطبوعات مترادف گردیده است. تحلیل محتوا روشی است مهم در مطالعات انسانی که با استفاده از آن می‌توان انواع مسایل و موضوعات مورد بحث در مطبوعات و سایر وسایل ارتباط جمعی را چه از نظر کمیت (فراوانی و تکرار) و چه به لحاظ کیفیت (اهمیت و ارزش) بررسی کرد. بدین گونه از یک طرف میزان توجه افراد به وسایل ارتباطی خواندنی، شنیدنی و دیدنی معلوم می‌گردد و از سوی دیگر، رفتارها و خط مشی‌های نویسندگان و سخنگویان در برابر مخاطبان شناخته می‌شود.

«تحلیل محتوا» در مقایسه با روشهای دیگر مناسب و کم‌هزینه می‌باشد. از آنجا که استفاده از آثار چاپ شده ارزان و آسان است، «تحلیل محتوا» روش مطلوب و

بررسی‌های موشکافانه عینی و علمی بزند و از طریق داوری داده‌های عینی، از زبان آمار و ارقام، حقایقی مستند را بیان کند.

روش تحقیق

این پژوهش براساس «تحلیل محتوا» به بررسی و تحلیل کمی مندرجات «فصلنامه پژوهش و سازندگی» پرداخته و سعی بر آن دارد تا نمای روشن و شفافی از نحوه و ترکیب تطبیقی این نشریه را (از جنبه سبک متون و ساختار موضوعی) به تفکیک در هر یک از شماره‌ها (از آغاز تا شماره ۳۳) ارائه نماید.

برای انجام این کار ابتدا موضوعات مورد بررسی را (از قبیل شیلات و آبزیان، دامپزشکی، طیور، جنگل و مرتع و...) معین کرده و پس از طبقه‌بندی آنها، «سطح زیر چاپ» آنها را اندازه‌گیری کرده‌ایم. «سطح زیر چاپ» معمولاً به دو صورت اندازه‌گیری می‌شود که عبارتند از: اندازه‌گیری حجم ستونها به سانتیمترمربع، و دیگری شمارش تعداد کلمات هر ستون که در این پژوهش از روش اندازه‌گیری حجم ستونها، استفاده شده است. این روش به این صورت است که ابتدا مطالب مورد بررسی را اندازه‌گیری کرده، سپس در تعداد ستونهای آن ضرب می‌کنیم. مثلاً مطلبی در سه ستون به چاپ رسیده است، و از رو تیتیر آن مطلب تا انتها (اگر کل یک مطلب مورد بررسی باشد) ۱۲ سانتیمتر باشد، به این ترتیب، این حجم مطلب ۳۶ سانتیمتر ستونی خواهد بود (۳۶=۱۲×۳) که در واقع در آن صفحه ۳۶ سانتیمتر ستونی به این مطلب اختصاص داده شده است.

گفتنی است که در این تحقیق، علاوه بر آنکه می‌خواهیم میزان و حجم مطالب هر یک از موضوعات را به تفکیک به دست آوریم؛ از طرف دیگر بر آنیم تا مشخص نماییم که هر یک از موضوعات به چه میزان تألیف، ترجمه، گردآوری، عکس و طرح داشته‌اند. همانطور که در جداول و نمودارهای این مقاله مشخص است، دستاوردهای این پژوهش نشان دهنده سیر صعودی و یا نزولی هر یک از مطالب مورد بررسی است که به طور کلی نحوه عملکرد این نشریه را از آغاز انتشار تا شماره ۳۳ را نشان می‌دهد. امیدواریم این نتایج دست اندرکاران نشریه را در ادامه هر چه بهتر راهشان یاری نماید.

باید متذکر شد که این پژوهش با رویکرد کمی از فعالیت این نشریه انجام گرفته است و تحلیل کیفی آن، می‌تواند موضوع تحلیل و پژوهش دیگر باشد.

لازم به توضیح است، از آنجایی که این نشریه معمولاً با سه ستون ۵/۶ سانتی متری به چاپ می‌رسد، پس معیار ستونی در این پژوهش همان ۵/۶ سانتیمتر است، لذا برای اینکه از لحاظ عرض مطالب، بتوانیم به

کارآمدی محسوب می‌گردد. این روش از طریق آمار و ارقام و درصدگیری آنها، استفاده از داده‌های خام را آسان می‌کند. همین‌طور رجحان و برتری «تحلیل محتوا» نسبت به دیگر روشها، این است که در آن نیازی به جمع‌آوری اطلاعات نیست، بلکه اطلاعات موجودند و فقط لازم است استنتاج و تحلیل شوند. از این رو مطبوعات در میان سایر وسایل ارتباط جمعی به سبب سندی بیشتر و قابل دسترس تر بودن، دارای اهمیت خاصی است.

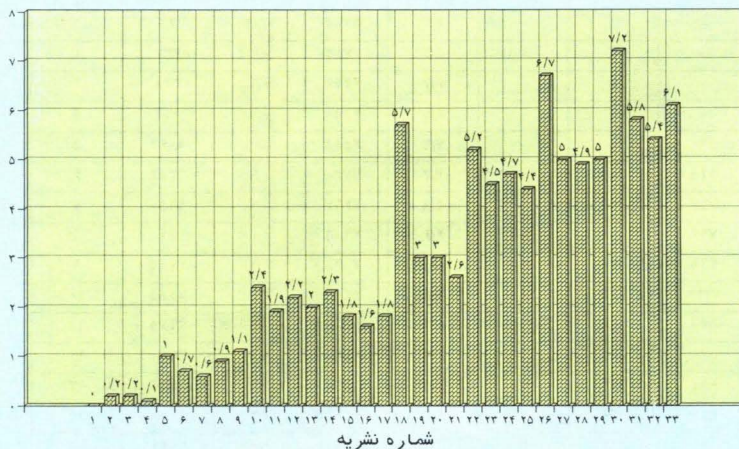
ویژگیهایی که مطبوعات از این نظر دارند، در هیچ یک از وسایل ارتباطی دیگر مشاهده نمی‌شود؛ وجود فضای کافی، امکان درج مطالب متعدد و متنوع، دوام پیامهای مکتوب، عدم تأثیر زمان و مکان در مطالعه پیام (به طور نسبی) و اهمیت مسأله انتخاب پیام از بین پیامهای متعدد، نشریات را به مطلوبترین وسیله ارتباطی تبدیل کرده است. این دوام و پایایی مطالب مطبوعات، همچنین این امکان را فراهم می‌آورد تا بهتر بتوان از ابعاد و زوایای مختلف آنها را مورد بررسی و مطالعه قرار داد و یا برای درک شرایط گذشته، به عنوان یک سند تاریخی و شاخص، آنها را تجزیه و تحلیل نمود.

باید متذکر شد که تعریف‌های روش «تحلیل محتوا» به مرور زمان، با توسعه فنون و به کارگیری ابزارهای جدید برای مطالعه مسائل جدید و مطالب گوناگون، دچار تغییر شده است.

اما تعریفی که در این تحقیق از «تحلیل محتوا» مدنظر است، عبارتست از شیوه‌ای تحقیقی که با تشریح منظم و کمی مطبوعات، ما را نسبت به آنچه داریم و انجام داده‌ایم آگاه می‌کند و امکان مقایسه تطبیقی آن با گذشته را هموار و کمبوده‌ها، ضعف‌ها و نارسایی‌ها را بر ملا می‌سازد، نقاط قوت را نشان می‌دهد و تصاویر مبهم ذهنی ما را به داده‌های شفاف و روشن مبدل می‌سازد. در بسیاری از اوقات ممکن است خود دست‌اندرکاران مطبوعات هم نسبت به آنچه انتشار داده‌اند، دقیقاً آگاه نباشند، به همین لحاظ، گاهی اوقات داوریهایی غیر منصفانه‌ای در قبال عملکرد مطبوعات شکل می‌گیرد، و زمانی نیز تساهل و تسامح آنها مورد غفلت و فراموشی واقع می‌شود و این هر دو نامطلوب و گمراه کننده است. در اینجاست که تحقیق و پژوهش اهمیتی فوق‌العاده پیدا می‌کند و ضرورت آن بیشتر از گذشته احساس می‌شود. در واقع می‌توان اذعان داشت که کسب موفقیت در کار مطبوعاتی همچون سایر مشاغل، مستلزم شناخت نارسایی‌ها و عمل به ارابه‌های برقی برای رفع نواقص است و انجام تحقیق و پژوهش وسیله‌ای است برای دستیابی به این مهم.

تحقیق حاضر نیز با عنایت به این مهم، در پی آن بوده است که برداشت‌های ذهنی را به محک مطالعات و

نمودار شماره ۱- مقایسه درصد فراوانی مقالات تألیفی به تفکیک شماره نشریه

شاخص یکسان و یکدستی دست یابیم، تمام مطالب چاپ شده را (اعم از اینکه ۵/۶ سانتی متر عرض داشته یا نداشته باشند) بر مبنای ۵/۶ سانتی متر مورد بررسی و ارزیابی قرار داده‌ایم. در واقع، اعداد به دست آمده بدون اینکه از لحاظ عرض مشخص شده باشند، تماماً دارای عرض ۵/۶ سانتی متری می‌باشند و در تحلیل نهایی توجه به این نکته از اهمیت بسیار زیاد برخوردار است.

با همه تلاسهایی که برای انجام دقیق و بدون نقص این پژوهش صورت گرفته است، می‌توان اذعان داشت که خالی از عیب و ایراد نبوده و نتایج و یافته‌های آن نسبی می‌باشد، امیدواریم این کاستی‌ها از دید خوانندگان گرامی و نکته سنج پوشیده نماند و تذکرات لازم را جهت انجام بهتر و بدون نقص‌تر این قبیل تحقیقات ارائه نمایند.

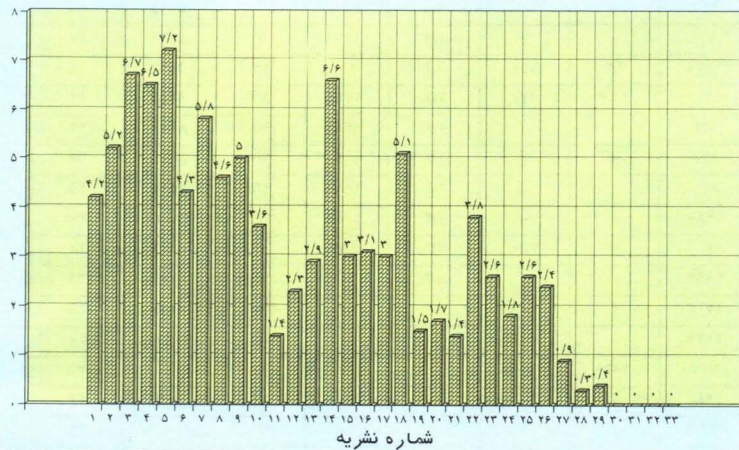
جامعه آماری و موضوعات مورد بررسی

در این تحقیق جامعه آماری عبارت است از کلیه شماره‌های «فصلنامه علمی - ترویجی پژوهش و سازندگی» که تا شماره ۳۳ (زمستان ۱۳۷۵) انتشار یافته است.

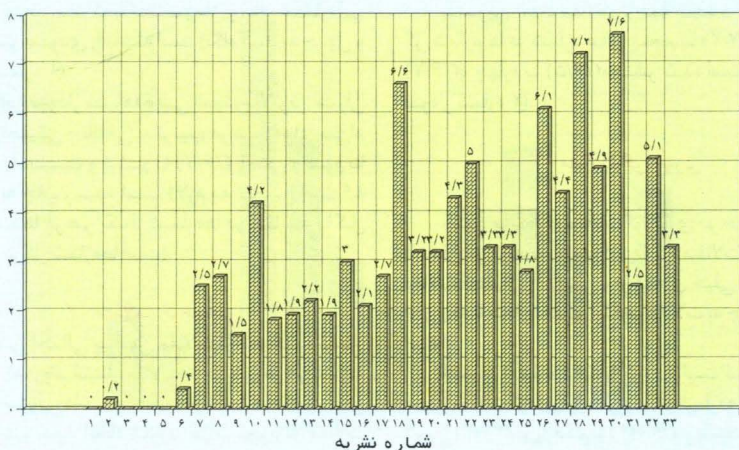
موضوعات مورد بررسی از قرار ذیل است:

- ۱- آبخیزداری و حفاظت خاک؛
- ۲- پزشکی؛
- ۳- جنگل و مرتع؛
- ۴- صنایع چوب (شامل کاغذ و چوب)؛
- ۵- فنی، اقتصادی و اجتماعی؛
- ۶- کشاورزی (شامل زراعت و اصلاح نباتات)؛
- ۷- گیاه شناسی (شامل آفات و بیماریهای گیاهی، فیزیولوژی، اکولوژی، سیستماتیک و ژنتیک گیاهی)؛
- ۸- طیور (شامل مدیریت، پرورش، بیماریها و تغذیه طیور)؛
- ۹- دامپزشکی (شامل بیماریها و تولید مثل دام)؛
- ۱۰- دامپروری (شامل مدیریت، پرورش و تغذیه دام)؛
- ۱۱- شیلات و آبزیان؛
- ۱۲- زنبور عسل (شامل پرورش، تغذیه، مدیریت و بیماریهای زنبور عسل)؛
- ۱۳- متفرقه (شامل سایر مقالات، یادداشت سردبیر، چکیده‌ها، کوتاه و خوانی، معرفی طرحها و...).

نمودار شماره ۲- مقایسه درصد فراوانی مقالات ترجمه شده به تفکیک شماره نشریه

نمودار شماره ۳- مقایسه درصد فراوانی تصاویر به تفکیک شماره نشریه

توصیف یافته‌ها جدول شماره ۱

این جدول تعداد و درصد فراوانی مقالات تحقیقی - تألیفی، ترجمه‌ای، گردآوری، تصاویر و طرحها در هر یک از شماره‌های نشریه (۱ تا ۳۳) را به نسبت کل مطالب ارائه شده، نشان می‌دهد.

۱- مقالات تحقیقی - تألیفی

در یک نگاه اجمالی به نتایج مندرج در جدول شماره ۱ در می‌یابیم که میزان مقالات تحقیقی - تألیفی از شماره اول تا آخرین شماره مورد بررسی (۳۳) همواره رو به افزایش بوده و از این لحاظ سیر صعودی را نشان می‌دهد. بطوریکه از شماره ۳۰ مقالات ترجمه شده و گردآوری به چاپ نرسیده و صرفاً مقالات تحقیقی انتشار یافته است. داده‌های این جدول نشان می‌دهد، در شماره اول این نشریه، درصد مقالات تحقیقی - تألیفی تقریباً صفر

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی و درصد مقالات به تفکیک سال و شماره

سال	شماره نشریه	تألیف		ترجمه		گردآوری		عکس		طرح		جمع	درصد
		%	cm	%	cm	%	cm	%	cm	%	cm		
۶۷	۱	۰/۰۲	۴۲	۴/۲	۲۷۰۲	-	-	-	-	-	-	۲۷۴۴	۱
	۲	۰/۲	۲۳۴	۵/۲	۲۳۲۲	-	-	۰/۲	۶۰	۹	۴۴۲	۴۱۵۸	۱/۵
	۳	۰/۲	۲۲۸	۶/۷	۴۲۴۶	-	-	-	-	۴/۸	۲۳۸	۴۸۱۲	۱/۷
	۴	۰/۱	۱۱۳	۶/۵	۴۱۵۸	-	-	-	-	۶/۷	۲۳۲	۴۶۰۳	۱/۶
	۵	۱	۱۸۶۴	۷/۲	۴۵۸۸	-	-	-	-	-	-	۶۴۵۲	۲/۳
۶۸	۶	۰/۷	۱۳۰۲	۴/۳	۲۷۳۰	-	-	۰/۴	۱۲۹	۴۴/۵	۲۱۹۰	۶۳۵۱	۲/۳
	۷	۰/۶	۱۱۵۰	۵/۸	۳۶۹۷	-	-	۲/۵	۷۲۳	۱۰/۸	۵۳۲	۶۱۰۲	۲/۲
	۸	۰/۹	۱۶۱۰	۴/۶	۲۹۰۵	-	-	۲/۷	۷۹۶	۱۰/۸	۵۳۰	۵۸۴۱	۲/۱
	۹	۱/۱	۲۰۰۲	۵	۳۱۶۵	۳	۸۰	۱/۵	۴۴۵	۴/۷	۲۳۱	۵۹۲۳	۲/۱
	۱۰	۲/۴	۴۳۸۵	۳/۶	۲۳۰۵	۱۰/۴	۲۸۰	۴/۲	۱۲۲۹	۱/۸	۹۰	۸۲۸۹	۳
۷۰	۱۱	۱/۹	۳۲۷۵	۱/۴	۸۹۰	۲/۲	۵۴۵	۱/۸	۵۴۰	۳/۱	۱۵۵	۵۵۰۵	۲
	۱۲	۲/۲	۳۸۹۰	۲/۳	۱۴۶۰	-	-	۱/۹	۵۷۰	۱/۸	۹۰	۶۰۱۰	۲/۱
	۱۳	۲	۳۶۴۵	۲/۹	۱۸۳۰	۳/۳	۹۰	۲/۲	۶۵۵	-	-	۶۲۲۰	۲/۲
	۱۴	۲/۳	۴۱۰۰	۶/۶	۴۲۰۵	۳/۷	۱۰۰	۱/۹	۵۵۰	-	-	۸۹۵۵	۳/۲
	۱۵	۱/۸	۳۲۲۰	۳	۱۹۰۰	۴/۵	۱۲۰	۳	۸۶۵	۳	-	۶۱۰۵	۲/۲
۷۱	۱۶	۱/۶	۲۹۵۰	۳/۱	۱۹۸۰	-	-	۲/۱	۶۲۵	۰/۴	۲۰	۵۵۷۵	۲
	۱۷	۱/۸	۳۲۸۰	۳	۱۹۱۵	-	-	۲/۷	۷۹۰	-	-	۵۹۸۵	۲/۱
	۱۸	۵/۷	۱۰۱۶۹	۵/۱	۳۲۴۵	-	-	۶/۶	۱۹۱۷	-	-	۱۵۳۳۱	۵/۵
	۱۹	۳	۵۴۴۵	۱/۵	۹۶۵	-	-	۳/۲	۹۴۰	-	-	۷۳۵۰	۲/۶
	۲۰	۳	۵۴۲۰	۱/۷	۱۱۰۹	-	-	۳/۲	۹۳۰	-	-	۷۴۵۹	۲/۷
۷۲	۲۱	۲/۶	۴۵۹۴	۱/۴	۹۱۰	۵/۶	۱۵۰	۴/۳	۱۲۷۰	-	-	۶۹۲۴	۲/۵
	۲۲	۵/۲	۹۳۵۴	۳/۸	۲۳۹۵	۳۲/۳	۸۷۰	۵	۱۴۶۴	-	-	۱۴۰۸۳	۵
	۲۳	۴/۵	۸۱۰۰	۲/۶	۱۶۸۵	-	-	۳/۳	۹۶۴	-	-	۱۰۷۴۹	۳/۸
	۲۴	۴/۷	۸۲۳۵	۱/۸	۱۱۴۰	-	-	۳/۳	۹۷۵	-	-	۱۰۴۵۰	۳/۷
	۲۵	۴/۴	۷۸۶۰	۲/۶	۱۶۸۰	-	-	۲/۸	۸۲۰	-	-	۱۰۳۶۰	۳/۷
۷۴	۲۶	۶/۷	۱۲۰۱۰	۲/۴	۱۵۲۰	-	-	۶/۱	۱۷۸۰	-	-	۱۵۳۱۰	۵/۵
	۲۷	۵	۸۸۷۱	۰/۹	۵۸۳	۱۳	۳۵۰	۴/۴	۱۳۰۱	-	-	۱۱۱۰۵	۴
	۲۸	۴/۹	۸۷۰۱	۰/۳	۲۰۰	-	-	۷/۲	۲۰۹۴	-	-	۱۰۹۹۵	۳/۹
	۲۹	۵	۸۹۱۶	۰/۴	۳۰۰	۴	۱۰۹	۴/۹	۱۴۲۳	۱/۵	۷۵	۱۰۸۲۳	۳/۹
	۳۰	۷/۲	۱۲۹۷۷	-	-	-	-	۷/۶	۲۲۲۴	-	-	۱۵۲۰۱	۵/۴
۷۵	۳۱	۵/۸	۱۰۳۳۸	-	-	-	-	۲/۵	۷۲۷	-	-	۱۱۰۶۵	۴
	۳۲	۵/۴	۹۶۲۶	-	-	-	-	۵/۱	۱۴۸۶	-	-	۱۱۱۱۲	۴
	۳۳	۶/۱	۱۰۸۳۹	-	-	-	-	۳/۳	۹۶۳/۵	-	-	۱۱۸۰۲/۵	۴/۲
جمع	۱۷۹۱۴۵	۶۳۷۳۰	۱۰۰	۶۳۷۳۰	۱۰۰	۲۶۹۴	۱۰۰	۲۹۲۵۵/۵	۱۰۰	۴۹۲۵	۲۷۹۷۴۹/۵	-	
درصدکل	۶۴	۲۲/۸	۱	۱۰/۵	۱/۸	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	

۴- تصاویر

اهمیت عکس و تصویر در مطبوعات و همچنین بهره‌برداری از ارتباط بصری و نقش آن در انتقال مفاهیم از طریق ارتباط مکتوب با مخاطبان روشن است. تصویر به عنوان یک وسیله بیان، با به کارگیری فرهنگ تصویری خوانندگان، از طریق ارتباط بصری و غیر کلامی با مخاطبان ارتباط برقرار می‌کند و در درک مطالب به آنان کمک می‌کند.

این نشریه، همانطور که در جدول شماره ۱ و نمودار شماره ۳ نشان داده شده است، به دلایلی چون عدم امکانات، جوان بودن نشریه در شماره‌های نخست خود، تصویری نداشتند است و به جای آن از «طرح» (تصویرسازی) استفاده نموده است.

یافته‌های مندرج در جدول شماره ۱ و نمودار شماره ۳ حاکی از آن است که کاربرد تصاویر در این نشریه سیری صعودی داشته و همانطور که خوانندگان

بیشترین تعداد مقالات ترجمه شده در مقایسه با کل شماره‌ها در شماره‌های پنجم با (۰/۷/۲)، سوم با (۰/۶/۷) و چهارم با (۰/۶/۵) منتشر شده است (جدول و نمودار شماره ۲).

۳- مقالات گردآوری

ستون مربوط به مقالات گردآوری در جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که حجم این گونه مقالات به نسبت مقالات تحقیقی - تألیفی و ترجمه‌ای خیلی کمتر است، بطوریکه تا شماره هشتم اینگونه مقالات به چاپ نرسیده است.

جدول شماره ۱ نمایانگر این است که بیشترین میزان مقالات گردآوری به ترتیب در شماره‌های بیست و دوم با (۰/۳۲/۳)، یازدهم با (۰/۲۰/۲) و بیست و هفتم با (۰/۱۳) انتشار یافته است.

(۰/۰/۲) بوده است که با گذشت زمان و ادامه انتشار، این میزان سیر صعودی را داشته است (نگاه کنید به جدول و نمودار شماره ۱).

در این نمودار مشاهده می‌شود، بالاترین میزان مقالات تحقیقی - تألیفی به ترتیب در شماره‌های سی‌ام با (۰/۷/۲)، بیست و ششم با (۰/۶/۷) و سی و سوم با (۰/۶/۱) به چاپ رسیده است. (لازم به توضیح است که این درصدها در هر یک از شماره‌ها در مقایسه با کل تألیفات در کل شماره‌ها است).

۲- مقالات ترجمه‌ای

یک بررسی اجمالی پیرامون مقالات ترجمه شده نشان می‌دهد که، روند انتشار مقالات ترجمه‌ای در این نشریه سیری نزولی داشته که بعد از شماره ۳۰ براساس تصمیمات و تدابیر اتخاذ شده در هیأت تحریریه، مقالات ترجمه شده انتشار نیافته است.

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی و درصد مقالات بر حسب موضوع و درصد

سال	موضوع مقالات نشریه	تألیف		ترجمه		گردآوری		عکس		طرح		جمع	درصد
		%	cm	%	cm	%	cm	%	cm	%	cm		
۱	آبخیزداری و خاکشناسی	۹۶۵۹	۵/۴	۲۱۸۵	۳/۴	-	-	۱۳۳۸	۴/۶	۱۴۰	۲/۸	۱۳۳۲۲	۴/۸
۲	پزشکی	۱۱۴۶۲	۶/۴	۲۷۶۵	۴/۳	-	-	۹۰۵	۳/۱	-	-	۱۵۱۳۲	۵/۴
۳	دامپروزی	۸۵۰۱/۵	۴/۷	۶۸۳۵	۱۰/۷	-	-	۱۴۴۸/۵	۵	۲۹۹	۶/۱	۱۷۰۸۴	۶/۱
۴	دامپزشکی	۳۴۱۵۲/۵	۱۹/۱	۱۷۵۹۷	۲۷/۶	۴۵۹	۱۷	۵۷۹۵/۵	۱۹/۸	۵۲۴	۱۰/۶	۵۸۵۲۸	۲۰/۹
۵	جنگل و مرتع	۱۸۵۷۰	۱۰/۴	۳۲۵۶	۵/۱	-	-	۴۰۲۳	۱۳/۷	-	-	۲۵۸۴۹	۹/۲
۶	طیور	۸۵۷۱	۴/۸	۱۴۷۱۰	۲۳/۱	۳۲۰	۱۱/۹	۲۲۳۵/۵	۷/۶	۷۴۴	۱۵/۱	۲۶۵۸۰/۵	۹/۵
۷	شیلات و آبزیان	۵۶۵۶	۳/۲	۲۰۰	۰/۳	۱۵۵	۵/۸	۱۴۶۶	۵	۱۵۵	۳/۱	۷۶۳۲	۲/۷
۸	زنبورداری	۳۶۰۶	۲	۲۶۴۷	۴/۲	۲۲۰	۸/۲	۱۰۵۸/۵	۳/۶	۱۹۲۵	۳/۱	۹۴۵۶/۵	۳/۴
۹	فنی، اقتصادی و اجتماعی	۳۸۱۷	۲/۱	۴۸۰	۰/۸	-	-	۴۹۲	۱/۷	-	-	۴۷۸۹	۱/۷
۱۰	گیاهشناسی	۲۱۶۱۴	۱۲/۱	۶۲۵۲	۹/۸	۶۷۰	۲۴/۹	۳۹۱۶	۱۳/۴	۵۴۲	۱۱	۳۲۹۹۴	۱۱/۸
۱۱	کشاورزی	۱۴۸۹۱	۸/۳	۳۴۶۳	۵/۴	۸۷۰	۳۲/۳	۲۲۷۶	۷/۸	۴۰۰	۸/۱	۲۱۹۰۰	۷/۸
۱۲	صنایع چوب	۷۰۲۸/۵	۳/۹	۲۳۳۵	۳/۷	-	-	۱۰۲۶/۵	۳/۵	۴۰	۰/۸	۱۰۴۳۰	۳/۷
۱۳	سایر موارد (کلی)	۳۱۶۱۶/۵	۱۷/۶	۱۰۰۵	۱/۶	-	-	۳۲۷۵	۱۱/۲	۱۵۶	۳/۲	۳۶۰۵۲/۵	۱۲/۹
	جمع	۱۷۹۱۴۵	۱۰۰	۶۳۷۳۰	۱۰۰	۲۶۹۴	۱۰۰	۲۹۲۵۵/۵	۱۰۰	۴۹۲۵	۱۰۰	۲۷۹۷۴۹/۵	

تألیف، ترجمه، گردآوری، تصویر و طرح در هر یک از شماره‌های نشریه به صورت جداگانه نشان می‌دهد.

۱- مقالات تحقیقی - تألیفی

براساس یافته‌های این پژوهش حجم تألیفات در این نشریه همواره رو به افزایش بوده و مقایسه تطبیقی میزان مقالات تحقیقی - تألیفی در شماره‌های مختلف که در جدول شماره ۳ آمده است، نشان دهنده این مطلب است.

بنابر یافته‌های موجود در این جدول، شماره‌های سی و یکم با ۹۳/۴٪، سی و سوم با ۹۱/۸٪ و سی و دوم با ۸۶/۸٪ بیشترین درصد تألیفات را نسبت به سایر موارد داشته‌اند. کمترین میزان تألیفات نیز به ترتیب در شماره‌های اول با ۱/۵٪، چهارم با ۲/۵٪ و سوم با ۶/۸٪ انتشار یافته است (جدول شماره ۳).

۲- مقالات ترجمه‌ای

یافته‌های موجود در جدول شماره ۳، حکایت از آن دارد که میزان مقالات ترجمه‌شده بر خلاف مقالات تحقیقی - تألیفی سیر نزولی را طی نموده است. براساس این نتایج بیشترین میزان مقالات ترجمه‌شده این نشریه به ترتیب در شماره‌های اول با ۹۸/۵٪، چهارم با ۹۰/۳٪، سوم با ۸۸/۲٪ انتشار یافته است (درصدهای موجود به نسبت کل مقالات همان شماره می‌باشد).

۳- مقالات گردآوری

بنابر نتایج به دست آمده در جدول شماره ۳، بیشترین میزان مقالات گردآوری در شماره‌های یازدهم با ۹/۹٪، بیست و دوم با ۶/۲٪ و دهم با ۳/۴٪ منتشر شده است. به طور کلی می‌توان ادعا کرد، میزان مقالات گردآوری به نسبت سایر مقالات بسیار کمتر بوده و همانطور که ملاحظه می‌شود، اغلب شماره‌ها مقالات گردآوری ندارند.

۴- تصاویر

شماره‌های نخست فاقد تصویر بوده‌اند. از شماره ۶ این

دامپزشکی با ۱۹/۸٪ کل تصاویر، بیشترین میزان تصاویر را داشته است، در مرتبه‌های بعدی از این نظر، موضوعات جنگل و مرتع با ۱۳/۷٪ و گیاهشناسی با ۱۳/۴٪ قرار دارند.

کمترین میزان تصاویر نیز به موضوعات اقتصادی، فنی و اجتماعی با ۱/۷٪، پزشکی با ۳/۱٪، صنایع چوب با ۳/۵٪، زنبورداری با ۳/۶٪ مربوط می‌شود (جدول شماره ۲ و نمودار شماره ۶).

۵- طرح‌ها

از مجموع طرح‌های به کار رفته در این نشریه، ۳۹/۱٪ مربوط به زنبورداری می‌باشد، در مرتبه‌های بعدی نیز به ترتیب موضوعات طیور با ۱۵/۱٪ و دامپزشکی با ۱۰/۶٪ قرار دارند. براساس یافته‌های این پژوهش، در مورد موضوعات پزشکی، جنگل و مرتع و فنی، اقتصادی و اجتماعی طرح به کار رفته است. (جدول شماره ۲).

۶- مقایسه تطبیقی موضوعات مورد بررسی

همانطور که در جدول داده‌های شماره ۲ ملاحظه می‌گردد، آخرین ستون عمودی این جدول، مقایسه تطبیقی موضوعات را به تفکیک نشان می‌دهد. بنابر یافته‌های موجود در این جدول، از کل مقالات انتشار یافته بیشترین حجم را موضوع دامپزشکی با ۲۰/۹٪ به خود اختصاص داده است.

مرتبه‌های بعدی از این لحاظ به مقالات و مندرجات متفرقه با ۱۲/۹٪ و گیاهشناسی با ۱۱/۸٪ مربوط می‌شود. کمترین میزان مقالات این نشریه به موضوعات فنی، اقتصادی و اجتماعی با ۱/۷٪، شیلات و آبزیان با ۲/۷٪، زنبورداری با ۲/۴٪ و صنایع چوب با ۳/۷٪ اختصاص یافته است (جدول شماره ۲).

توصیف یافته‌های مندرج در جدول شماره ۳

جدول شماره ۳ توزیع فراوانی و درصدهای مقایسه‌ای مندرجات نشریه پژوهش و سازندگی را به تفکیک میزان

۱- مقالات تحقیقی - تألیفی

داده‌های مندرج در جدول شماره ۲ حاکی از آن است که بیشترین مقالات تحقیقی - تألیفی به ترتیب به موضوعات دامپزشکی با ۱۹/۱٪، مقالات و مندرجات متفرقه با ۱۷/۶٪، گیاهشناسی با ۱۲/۱٪ و جنگل و مرتع با ۱۰/۴٪ مربوط می‌شود. بنابراین یافته‌ها، می‌توان نتیجه گرفت، موضوع دامپزشکی نسبت به سایر موضوعات بیشترین حجم را به خود اختصاص داده است، به طوری که فاصله دیگر موضوعات با آن قابل توجه است. کمترین میزان مقالات و مندرجات، به موضوعات زنبورداری با ۲٪، فنی، اقتصادی و اجتماعی با ۲/۱٪ و شیلات و آبزیان با ۳/۲٪ مربوط می‌شود (جدول شماره ۲ و نمودار شماره ۴).

۲- مقالات ترجمه شده

یافته‌های این پژوهش در جدول شماره ۲ و نمودار شماره ۵ نشان می‌دهد که بیشترین مقالات ترجمه‌ای به موضوع دامپزشکی با ۲۷/۶٪ مربوط می‌گردد. در رتبه‌های بعدی از این لحاظ موضوعات طیور با ۲۳/۱٪ و دامپروزی با ۱۰/۷٪ قرار دارند. کمترین حجم مقالات ترجمه‌ای نیز به موضوعات شیلات و آبزیان با ۰/۳٪ و اقتصادی، فنی و اجتماعی با ۰/۸٪ متعلق است (جدول شماره ۲ و نمودار شماره ۵).

۳- مقالات گردآوری

نتایج مندرج در جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که بیشترین میزان مقالات گردآوری به ترتیب به موضوعات کشاورزی با ۳۲/۳٪، گیاهشناسی با ۲۴/۹٪ و دامپزشکی با ۱۷٪ اختصاص یافته است. کمترین حجم از این لحاظ به موضوعات آبخیزداری و خاکشناسی، پزشکی، دامپروزی، جنگل و مرتع، فنی، اقتصادی و اجتماعی، صنایع چوب مربوط می‌شود که فاقد مقالات گردآوری شده هستند (جدول شماره ۲).

۴- تصاویر

یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که موضوع

جدول شماره ۳- توزیع فراوانی و درصد مقایسه‌ای مقالات به تفکیک سال و شماره

سال	شماره نشریه	تألیف		ترجمه		گردآوری		عکس		طرح		جمع	درصد
		%	cm	%	cm	%	cm	%	cm	%	cm		
۶۷	۱	۱/۵	۴۲	۹۸/۵	۲۷۰۲	-	-	-	-	-	-	۲۷۴۴	۱۰۰
۶۸	۲	۸	۳۳۴	۷۹/۹	۳۳۲۲	-	-	۱/۴	۶۰	۱۰/۶	۴۴۲	۴۱۵۸	۱۰۰
۶۸	۳	۶/۸	۳۲۸	۸۸/۲	۴۲۴۶	-	-	-	-	۴/۹	۲۳۸	۴۸۱۲	۱۰۰
۶۸	۴	۲/۵	۱۱۳	۹۰/۳	۴۱۵۸	-	-	-	-	۷/۲	۳۳۲	۴۶۰۳	۱۰۰
۶۸	۵	۲۸/۹	۱۸۶۴	۷۱/۱	۴۵۵۸	-	-	-	-	-	-	۶۴۵۲	۱۰۰
۶۹	۶	۲۰/۵	۱۳۰۲	۴۲	۲۷۳۰	-	-	۲	۱۲۹	۳۴/۵	۲۱۹۰	۶۳۵۱	۱۰۰
۶۹	۷	۱۸/۸	۱۱۵۰	۶۰/۶	۳۶۹۷	-	-	۱۱/۸	۷۲۳	۸/۷	۵۳۲	۶۱۰۲	۱۰۰
۶۹	۸	۲۷/۶	۱۶۱۰	۴۹/۷	۲۹۰۵	-	-	۱۳/۶	۷۹۶	۹/۱	۵۳۰	۵۸۴۱	۱۰۰
۶۹	۹	۳۳/۸	۲۰۰۲	۵۳/۴	۳۱۶۵	۱/۴	۸۰	۷/۵	۴۴۵	۳/۹	۲۳۱	۵۹۲۳	۱۰۰
۶۹	۱۰	۵۲/۹	۴۲۸۵	۲۷/۸	۲۳۰۵	۳/۴	۲۸۰	۱۴/۸	۱۲۲۹	۱/۱	۹۰	۸۲۸۹	۱۰۰
۷۰	۱۱	۶۱/۳	۳۳۷۵	۱۶/۲	۸۹۰	۹/۹	۵۴۵	۹/۸	۵۴۰	۲/۸	۱۵۵	۵۵۰۵	۱۰۰
۷۰	۱۲	۴۶/۷	۳۸۹۰	۲۴/۳	۱۴۶۰	-	-	۹/۵	۵۷۰	۱/۵	۹۰	۶۰۱۰	۱۰۰
۷۰	۱۳	۵۸/۶	۳۶۴۵	۲۹/۴	۱۸۳۰	۱/۴	۹۰	۱۰/۵	۶۵۵	-	-	۶۲۲۰	۱۰۰
۷۰	۱۴	۴۵/۸	۴۱۰۰	۴۷	۳۲۰۵	۱/۱	۱۰۰	۶/۱	۵۵۰	-	-	۸۹۵۵	۱۰۰
۷۰	۱۵	۵۲/۷	۳۳۲۰	۳۱/۱	۱۹۰۰	۲	۱۲۰	۱۴/۲	۸۶۵	-	-	۶۱۰۵	۱۰۰
۷۱	۱۶	۵۲/۹	۲۹۵۰	۳۵/۵	۱۹۸۰	-	-	۱۱/۲	۶۲۵	۰/۴	۲۰	۵۵۷۵	۱۰۰
۷۱	۱۷	۵۴/۸	۳۲۸۰	۳۲	۱۹۱۵	-	-	۱۳/۲	۷۹۰	-	-	۵۹۸۵	۱۰۰
۷۱	۱۸	۶۶/۳	۱۰۱۶۹	۲۱/۲	۳۲۴۵	-	-	۱۲/۵	۱۹۱۷	-	-	۱۵۳۳۱	۱۰۰
۷۲	۱۹	۷۴/۱	۵۴۴۵	۱۳/۱	۹۶۵	-	-	۱۲/۸	۹۴۰	-	-	۷۳۵۰	۱۰۰
۷۲	۲۰	۷۲/۷	۵۴۲۰	۱۴/۹	۱۱۰۹	-	-	۱۲/۵	۹۳۰	-	-	۷۴۵۹	۱۰۰
۷۲	۲۱	۶۶/۳	۴۵۹۴	۱۳/۱	۹۱۰	۲/۲	۱۵۰	۱۸/۳	۱۲۷۰	-	-	۶۹۲۴	۱۰۰
۷۲	۲۲	۶۶/۴	۹۳۵۴	۱۷	۲۳۹۵	۶/۲	۸۷۰	۱۰/۴	۱۴۶۴	-	-	۱۴۰۸۳	۱۰۰
۷۳	۲۳	۷۵/۴	۸۱۰۰	۱۵/۷	۱۶۸۵	-	-	۹	۹۶۴	-	-	۱۰۷۴۹	۱۰۰
۷۳	۲۴	۷۹/۸	۸۳۳۵	۱۱	۱۱۴۰	-	-	۹/۳	۹۷۵	-	-	۱۰۹۵۰	۱۰۰
۷۳	۲۵	۷۵/۹	۷۸۶۰	۱۶/۲	۱۶۸۰	-	-	۷/۹	۸۲۰	-	-	۱۰۳۶۰	۱۰۰
۷۳	۲۶	۷۸/۴	۱۲۰۱۰	۹/۹	۱۵۲۰	-	-	۱۱/۶	۱۷۸۰	-	-	۱۵۲۱۰	۱۰۰
۷۴	۲۷	۷۹/۹	۸۸۷۱	۵/۲	۵۸۳	۳/۲	۳۵۰	۱۱/۷	۱۳۰۱	-	-	۱۱۱۰۵	۱۰۰
۷۴	۲۸	۷۹/۱	۸۷۰۱	۱/۸	۲۰۰	-	-	۱۹	۲۰۹۴	-	-	۱۰۹۹۵	۱۰۰
۷۴	۲۹	۸۲/۴	۸۹۱۶	۲/۸	۳۰۰	۱	۱۰۹	۱۳/۱	۱۴۲۳	۰/۷	۷۵	۱۰۸۲۳	۱۰۰
۷۵	۳۰	۸۵/۴	۱۲۹۷۷	-	-	-	-	۱۴/۶	۲۲۲۴	-	-	۱۵۲۰۱	۱۰۰
۷۵	۳۱	۹۳/۴	۱۰۳۳۸	-	-	-	-	۶/۶	۷۲۷	-	-	۱۱۰۶۵	۱۰۰
۷۵	۳۲	۸۶/۶	۹۶۲۶	-	-	-	-	۱۳/۴	۱۴۸۶	-	-	۱۱۱۱۲	۱۰۰
۷۵	۳۳	۹۱/۸	۱۰۸۳۹	-	-	-	-	۸/۲	۹۶۳/۵	-	-	۱۱۸۰۲/۵	۱۰۰

نسبت به این مهم صورت گرفت تا پاره‌ای از واقعیات موجود پیرامون عملکرد «نشریه پژوهش و سازندگی» را به صورت عینی و آشکار نشان دهد. این تحقیق با رویکردی کمی انجام گرفت، به نتایج و یافته‌های جالب و بدیعی دست یافت که بسیاری از آنها با ذهنیت‌ها و تصورات قبلی، تفاوت بارز و آشکاری دارد.

بنابر نتایج به دست آمده، به طور کلی می‌توان گفت، روند انتشار مقالات در این نشریه از آغاز انتشار تاکنون (شماره ۳۳) تا حدود زیادی دستخوش دگرگونی و تحول گردیده که می‌توان تمام آنها را مثبت و مطلوب ارزیابی نمود؛ زیرا که این نشریه همواره متحول شده و حرکتی رو به جلو داشته است. این حرکت به سوی تحول و شکوفایی را در خصوصیات و ویژگی‌های کیفی و کمی این نشریه (ترکیب اعضا هیئت تحریریه، مقالات، تصاویر، صفحه‌آرایی و...) می‌توان مشاهده کرد. نشریه‌ای که در آغاز انتشار به صورت جزوه و صرفاً با مقالات ترجمه‌ای با کیفیتی بسیار نازل از لحاظ صفحه‌آرایی و بدون تصویر به چاپ می‌رسید؛ امروزه به جایگاهی دست یافته که با شایستگی تمام به عنوان «نشریه‌ای علمی - تحقیقی» در داخل و خارج از کشور مطرح است.

دستاوردهای این پژوهش نشان می‌دهد در بخش مقالات تحقیقی - تألیفی تفاوت آشکاری را بین شماره‌های آغازین تا شماره ۳۳ شاهد هستیم که نشان از

نسبت به این مهم صورت گرفت تا پاره‌ای از واقعیات موجود پیرامون عملکرد «نشریه پژوهش و سازندگی» را به صورت عینی و آشکار نشان دهد. این تحقیق با رویکردی کمی انجام گرفت، به نتایج و یافته‌های جالب و بدیعی دست یافت که بسیاری از آنها با ذهنیت‌ها و تصورات قبلی، تفاوت بارز و آشکاری دارد.

بنابر نتایج به دست آمده، به طور کلی می‌توان گفت، روند انتشار مقالات در این نشریه از آغاز انتشار تاکنون (شماره ۳۳) تا حدود زیادی دستخوش دگرگونی و تحول گردیده که می‌توان تمام آنها را مثبت و مطلوب ارزیابی نمود؛ زیرا که این نشریه همواره متحول شده و حرکتی رو به جلو داشته است. این حرکت به سوی تحول و شکوفایی را در خصوصیات و ویژگی‌های کیفی و کمی این نشریه (ترکیب اعضا هیئت تحریریه، مقالات، تصاویر، صفحه‌آرایی و...) می‌توان مشاهده کرد. نشریه‌ای که در آغاز انتشار به صورت جزوه و صرفاً با مقالات ترجمه‌ای با کیفیتی بسیار نازل از لحاظ صفحه‌آرایی و بدون تصویر به چاپ می‌رسید؛ امروزه به جایگاهی دست یافته که با شایستگی تمام به عنوان «نشریه‌ای علمی - تحقیقی» در داخل و خارج از کشور مطرح است.

دستاوردهای این پژوهش نشان می‌دهد در بخش مقالات تحقیقی - تألیفی تفاوت آشکاری را بین شماره‌های آغازین تا شماره ۳۳ شاهد هستیم که نشان از

نشریه است که کاربرد تصاویر به طور مرتب و منظم و با کیفیتی روزافزون، همراه با مقالات منتشره شروع می‌گردد. با این حال شماره‌های بیست و یکم تا ۱۸/۳٪، دهم تا ۱۴/۸٪ و سی‌ام تا ۱۴/۶٪ از کل مطالب خود را به تصاویر اختصاص داده‌اند (جدول ۳).

۵- طرح

حجم طرح‌های کاربردی از شماره دوازدهم به بعد خیلی کم شده است که شاید به علت کاربرد بیشتر تصاویر باشد. با این حال شماره‌های ششم ۳۴/۵٪ و دوم ۱۰/۶٪ مطالب خود را به طرح اختصاص داده‌اند.

نتیجه‌گیری

هر تحول و حرکتی از وضع موجود به وضع مطلوب‌تر، نیاز به بررسی و شناخت گذشته و حال دارد. بدون این آگاهی و اطلاعات و بدون توجه به ریشه‌ها و علل شکست‌ها و کامیابی‌ها، حرکت به سوی آینده، در مسیری روشن و هدفمند صورت نخواهد گرفت. بررسی و شناخت نحوه عملکرد نشریات هر کشوری چه به لحاظ کمیت و چه از لحاظ کیفیت، در واقع بررسی بخشی از تحولات (هر چند کوچک) آن جامعه است و پژوهش در آن به یک معنا، پژوهش در اوضاع سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نیز هست. این پژوهش نیز با آگاهی

سپاسگزاری

بدینوسیله از راهنمایی‌های آقایان کاظم حافظیان رضوی، معاون محترم پژوهشی مرکز اطلاع رسانی معاونت آموزش و تحقیقات و دکتر محی‌الدین نیرومند سردبیر محترم «نشریه پژوهش و سازندگی» که با کمال صداقت نگارنده را در مراحل گوناگون تحقیق یاری کرده‌اند، تشکر می‌نماید.